

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri

Analiz birimi: Benzer tüm birimlerin özet tanımlarını oluşturmak ve aralarındaki farkları açıklamak için üzerinde gözlem yapılan bireyler, gruplar, örgütler, nesnelere.

Anket: Analiz için yararlı olacak bilgi toplamak için tasarlanmış enstrüman.

Araştırma evreni: Örneklemenin seçileceği öğelerin toplamı.

Bağımlı değişken: Açıklanan değişken; sonuç; araştırmacıyı rahatsız eden, açıklanması istenen durum.

Bağımsız değişken: Açıklayan değişken veya ara değişken; neden.

Bilim: Evrenin ya da olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneysel yöntemlere ve gerçekliğe dayanarak yasalar çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, ilim.

Bilimsel düşünce: Bilim temeline dayanan, özgür, eleştireci, araştırmacı ve bağımsız düşünce.

Değişken: Değişebilen, yani en az iki değer alabilen her şey.

Denek: Anket/görüşme sorularına yanıt vererek analiz için veri sağlayan kişi.

Denek: Örneklemeye seçilen öğelerin her biri.

Denence: Gözlemlenen olaylar ya da olay kümeleri arasında henüz kesinlikle kanıtlanmış olmayan, ancak kanıtlanması olası görülen ilişkileri anlatan bir önerme.

Deney grubu: Deneysel uyarıcının uygulandığı bir grup denek

Doğalcılık: Alan araştırmasına, nesnel toplumsal gerçekliğin var olduğu ve bunun gözlenebileceği ve doğru rapor edilebileceği varsayımıyla yaklaşma.

Eşleştirme: Deneylerde bir çift deneğin bir veya daha fazla değişkene benzerliği yönünden eşleştirilmesi ve denek çiftlerinden birinin deney grubuna, diğerinin de kontrol grubuna atanması süreci.

Etnografya: Açıklamadan çok ayrıntılı ve doğru tanımlamaya odaklanan toplumsal yaşam hakkında rapor.

Etnometodoloji: Dolaylı, genellikle konuşulmamış varsayım ve anlaşmalara odaklanan toplumsal yaşam araştırması.

Evren: Bulguları genellemek istediğimiz birimlerin tamamı.

Faktöriyel tasarım: Farklı gruplara verilen birden fazla uyarıcının (bağımsız değişken) eş zamanlı olarak bir (veya daha fazla) bağımlı değişken üzerindeki etkisinin üzerinde ölçülmesi.

Genişletilmiş örnek olay yöntemi: Örnek olayların toplumsal kuramlardaki yanıtları bulmak ve bu kuramları geliştirmek için kullanıldığı teknik.

Gizli içerik: İçeriğin esas anlamı.

Gömülü kuram: Tümevarım yaklaşımıyla gözlemlerin sürekli karşılaştırılmasından bir kuram yaratmaya çalışan toplumsal yaşam araştırması.

Görünür içerik: Görünebilen, yüzeydeki içerik.

Görüşme: Görüşmecinin deneklere sorular sormasına dayanan veri toplama tekniği.

Gözlem Birimi: Veri toplama birimi, hakkında bilgi toplanacak ögeler seti.

İç geçerlik: Deneysel sonuçlara dayanarak yapılan çıkarımların deney sırasında meydana gelenleri doğru olarak yansıtmama olasılığı.

Dış geçerlik: Deneysel sonuçlara dayanarak yapılan çıkarımların “gerçek” dünyaya genelleştirilememe olasılığı.

İçerik analizi: Kayıtlı iletişim belgelerine dayalı araştırma.

İdiografik model: Nedenselliği bireysel örneklerle ya da olaylara dayanarak açıklamaya çalışan model.

İkincil analiz: Daha önce yapılan bir araştırma için toplanan ve kullanılan verilerin farklı bir araştırma sorusunu yanıtlamak için kullanılması.

İntihal: Başkalarının yazılarından bölümler, dizeler alıp kendisininmiş gibi gösterme veya başkalarının konularını benimseyip değişik biçimde anlatma, aşırma.

İşletimselleştirme: Gerçek dünyada kavramları temsil eden ampirik gözlemlerin yapılmasıyla sonuçlanacak spesifik araştırma prosedürlerinin geliştirilmesi.

Kapsam geçerliği: Bir ölçümün bir kavramın farklı anlamlarını kapsamaması.

Katılımcı eylem araştırması: Hakkında araştırma yapılan deneklere araştırmanın amacı ve prosedürünün kontrolünü vermeyi savunan sosyal araştırma yaklaşımı.

Kavramsallaştırma: Bir terim kullanıldığında ne demek istendiğinin tanımlanması süreci.

Kodlama: Ham veriyi standart forma dönüştürme süreci.

Kontrol grubu: Deneysel uyarıcının uygulanmadığı, diğer yönlerden deney grubuna benzeyen bir grup denek.

Körleme deneyi: Ne deneklerin ne de deneyi yapanların hangi grubun kontrol, hangisinin deney grubu olduğunu bilmemeleri.

Kuram: Birtakım olguları veya olgusal ilişkileri açıklayan kavramsal sistem. Ampirik gerçeklik hakkında mantıksal olarak birbiriyle ilişkili bir dizi önerme.

Kurumsal etnografya: Kurumlarda çalışan bireylerin kişisel deneyimlerinin kurumdaki güç ilişkilerini ve kurumun diğer özelliklerini ortaya çıkarmak için kullanıldığı araştırma tekniği.

Niteliksel görüşme: Görüşme yapılan kişiyle görüşme yapan kişi arasında görüşmecinin genel planı olması, ancak hangi soruların hangi sırada ve hangi sözcükler kullanılarak sorulacağına belirlenmediği görüşme biçimi.

Nomotetik model: Nedenselliği kısmi olarak açıklayan az sayıda değişkeni ortaya çıkarmaya çalışan ve olasılıkçı olan model.

Öge: Hakkında bilgi toplanan, örneklem seçiminde kullanılan ve analizin temelini oluşturan birim.

Ölçme: Nesnelere ve olayları bir değişkeni oluşturan özellikler aracılığıyla tanımlamak için gerçek dünyanın dikkatle ve istendik bir biçimde / kasıtlı olarak gözlenmesi.

Ölçüm geçerliği: Kavramsal ve işletimsel tanımların birbirine uygun olması.

Ön test: Bağımsız değişkene maruz kalmadan önce bir bağımlı değişkenin ölçümü.

Örneklem arası: Evren büyüklüğü / örneklem büyüklüğü.

Örneklem birimi: Örneklemde belli aşamalarında seçim için düşünülen öge ya da ögeler seti.

Örneklem çerçevesi: Örneklemde ya da örneklemde belirli bir aşamasının seçileceği örneklem birimlerinin geçerli listesi.

Örneklem oranı: Örneklem büyüklüğü / evren büyüklüğü.

Örneklem: Evreni oluşturan birimler arasından seçilen ve evreni temsil ettiği varsayılan daha küçük birimlerin toplamı.

Öz: Bir makalenin/bildirinin ana temasını, araştırma sorusunu, yöntemini, bulgularını ve sonuçlarını 200-300 kelimeyle açıklayan metin.

Parametre: Verilen bir değişkenin evrendeki özet tanımı.

Rastgele atama: Deneyde yer alan deneklerin deney ve kontrol gruplarına rastgele atanması tekniğı.

Son test: Bağımsız değişkene maruz kaldıktan sonra bir bağımlı değişkenin yeniden ölçümü.

Sorun: Bireyi fiziksel ya da düşünsel yönden rahatsız eden, kararsızlık ve birden çok çözüm yolu olasılığı görünen her durum.

Şartlı soru: Bazı sorulara verilen yanıtlara bağılı olarak sadece belli deneklerin yanıtlaması istenen soru.

Toplumsal araştırma: Araştırmacıların toplumsal dünya hakkında bilimsel temelli bilgi üretmek için sistematik olarak uyguladığı yöntem ve yöntembilimlerin bir toplamı.

Toplumsal kuram: Toplumsal dünya hakkındaki bilgileri özetleyen ve düzenleyen, onun nasıl işlediğini açıklayan birbiriyle bağlantılı fikirlerden oluşan sistem.

Tümdengelim: Genel önermelerden (doğrulardan) hareket ederek özel durumlar için akıl yürüterek sonuç çıkarma.

Tümevarım: Tek tek yapılan gözlem ve deneylerin sistemli bir biçimde incelenmesiyle elde edilen genellemeler.

Yanıt oranı: Denek sayısının örnekleme seçilen kişi sayısına oranı.

Yapı geçerliğı: Değişkenler arasındaki mantıksal ilişkilere dayanan ölçüm geçerliğı türü.

Yüz geçerliğı: Bir ölçümün görünüşte bir kavramı ölçüp ölçmediğı.